

СПИСЪК

на публикациите с резюмета на доц. д-р арх. Веселина Пеневска, единствен кандидат по конкурс за заемане на академичната длъжност професор по *Теория и история на архитектурата* (социални аспекти на архитектурата), 5.7., обявен в ДВ бр. 101/20.12.2016 г., за нуждите на сектор *Изобразителни изкуства*

СОЦИАЛНО КАЧЕСТВО НА АРХИТЕКТУРНАТА ТВОРБА

Пеневска, В. (2016) Социално качество на архитектурната творба. София: Граал. ISBN 978-619-90723-0-1 (с подкрепата на ИИИЗк, БАН)

Целта на монографията е да изгради основите на методология за оценка на социалните аспекти на архитектурните пространства. В нея се артикулира и дефинира понятието „социално качество на архитектурната творба“, като необходима първа стъпка в конструирането на такава методология. Предлага се концептуална рамка и се конструира теоретичен модел на понятието, разгърнат в система от показатели за неговото описание, измерване и оценка. Това не е правено до момента у нас.

Работата по темата е мотивирана от факта, че архитектите не разполагат с надежден, цялостен и унифициран подход, който *първо*, да прогнозира дали проектът за бъдеща сграда ще задоволи потребностите и ще създаде комфорт на онези, които ще я ползват и живеят в нея; *второ*, да измерва и оценява доколко съществуващата сграда и градско пространство постигат това. Липсват и учебни програми, които да предоставят на бъдещите архитекти цялостно и систематизирано основните социални изисквания, които трябва да се материализират в процеса на проектиране.

До момента проблематиката, свързана с оценяване на социалните измерения на архитектурните пространства, е само бегло споменавана, но не и целенасочено третирана у нас. В световен план се използват методики за частично измерване на някои социални аспекти на сградите и градските пространства, но не е разработена цялостна методология за оценяването им. Използваните модели и показатели за описание, измерване и оценка на социалната компонента на сградите и градските пространства оставят впечатлението за непълнота и несистемност.

В книгата, социалното качество на архитектурната творба се дефинира като степената, в която социално-пространствената среда създава условия на индивида и социалната група да постигнат целите си в нея. Въвежда се, за целите на оценяването на сгради, определение на понятието „индивид“ – човекът в архитектурното пространство се разглежда като съвкупност от онези негови проекции, с които „влиза“ в архитектурния проект и контактува непосредствено с обкръжението си. Социалното качество обозначава комфорта на пребиваване на индивида в проекциите му на биологична, движеща се и действаща, психическа и социално-психическа единица.

Като източник на параметри на оценката на социалното качество на творбата на архитектурата в книгата се използват две дисциплини – теоретична, психология на средата и практическа, системите за оценка на устойчивостта на сградите. Направен е комплексен анализ, от гледна точка на целите на работата, както на изследователските резултати и теоретичните конструкти на транзакционната перспектива в психология на средата, така и на инструментариума за оценка на

социалните аспекти на архитектурните пространства, използван от водещите в световен план системи за оценка на устойчивото функциониране на сградите. До момента у нас не е правен такъв анализ.

Анализът извежда два кръга показатели за социалното качество на архитектурната творба – с корени в теорията, конструирани от психология на средата и с корени в практиката, използвани от системите за оценка на устойчивостта на сградите. В книгата се прави сравнителен анализ на съдържанието зад разнородните наименования на показателите от двата кръга, като се извеждат и преименуват показателите с идентични съдържания. След това те се прегрупираат и обединяват в единна система, която обхваща целия спектър аспекти за описание и оценка на социалното качество на архитектурната творба.

Теоретичният модел на системата за оценка на архитектурната творба е изграден от базова референтна ос – целите на индивидите и социалните групи, възможни по принцип в конкретното пространство (смятани от психология на средата за предопределящи поведението им в пространството). Около нея са организирани седем оценъчни модула, всеки от които описва отделен аспект от пребиваването на индивида или социалната група в средата. Така изградената базова матрица може да се адаптира към всяко конкретно архитектурно пространство, което се оценява.

Методологията се тества в книгата върху два различни по тип обекти. Първият е изграден от интериорни пространства, с регулиран достъп и контрол, има основно делови функции – софийските метростанции. Вторият е отворен, достъпен за всички по всяко време, основно с рекреативни функции – парк „Заимов“ в София.

Методологията за оценка изгражда основа и ориентир за широк спектър бъдещи изследователски и практически стъпки в няколко направления.

Първа посока би било в концептуалните рамки на методологията да се разработят дъщерни методики за оценка на целия спектър архитектурни творби – на проекти и на различни по тип и характер функциониращи сгради и структури – жилища, офисни сгради, учебни заведения, търговски комплекси, рекреационни съоръжения, пространства за изкуство. *Втора посока* би могла да бъде интегрирането на знанието за социалното функциониране на архитектурните творби в процеса на обучение на бъдещите архитекти или на други практически и изследователски професии, свързани със строената среда. Предложената тук методология би могла да послужи за ориентир при разработването на учебни програми за архитекти, тъй като структурира социалното знание съобразно нуждите на проектирането, а не на изследователските дисциплини. *Трета посока* на възможна бъдеща работа е да се конструира методология за описание и оценяване на социалното качество на творбите на архитектурата в друг теоретичен контекст, различен от избрания тук. Да се набележат качествено различни концептуални варианти за алтернативни системи за оценка, е само по себе си стойностна отделна научна задача.

Поради комбинацията от концептуално-научни и приложно-практически аспекти, които интерпретира, работата може да бъде от полза за широк спектър специалисти от разнородни сфери на науката, управлението и практиката. От една страна – изследователи и преподаватели от сферата на архитектурата, градоустройството и дизайна; от социологията, психологията, социалната психология и социологията; от науките за оценяването и поддръжката и управлението на сгради. От друга, специалисти от практиката – проектантите, оценители на сгради, съставители на задания за проектиране и конкурсни програми, членове на жури за архитектурни конкурси и студентски проекти, експерти от местните власти.

ИНОВАТИВНИ ХОТЕЛИ

Пеневска, В. (2017) Иновативни хотели. София: Граал. ISBN 978-619-90723-1-8
Резюме на монографията

В книгата се интерпретира понятието „иновативен хотел“ в началото на 21 столетие като резултат от социалната динамика и променящите се доминантни ценности в обществото. Създава се методология за изследването му поради липсата на аналитични текстове и критични текстове по темата. Чрез нея се картографира емпиричното поле – извеждат се и се очертават три основни стратегии, които движат развитието на хотелския авангард, средствата за осъществяването им и формите, организационни и архитектурни, в които се излива продуктът от действието им – спектърът от принципно нови хотелски разновидности и креативния им принос към съвременната архитектура и общество.

Хотелът, а не друг подвид от сградната типология, е избран за обект на изследването, защото възплъщава и илюстрира в най-голяма степен духа и буквата на архитектурата в зората на хилядолетието. „През“ него може да се дешифрират и прочетат ценности и водещи идеи, формиращи съвременното общество. Като дом далеч от дома или работно място извън офиса, той обединява основните социални сфери – обитаване, труд, отдих, култура, забавление, търговия – и облича в материя техните прояви и динамика.

В книгата се защитава тезата, че новото поколение хотели по света внася коренна промяна в концепцията за хотел и в архитектурата на хотела. Очертаващите се контури на иновативния хотел и архитектурната му специфика изискват цялостно осмисляне, каквото не е направено до момента. В това е основната цел на книгата – да проследи как промяната в житейските философии и нагласи на старта на 21 век, подпомогнати от технологичния напредък, трансформират същността на хотела. Заедно с това, да изведе и анализира спецификата на произтичащите от тази промяна авангардни архитектурни вариации.

Като критерий, разграничаващ иновативния хотел от стандартния, в книгата се използва новият модел на човека, залегнал в основата му – измествайки модела на „икономическия човек“, около който се изгражда познатият от 20 век стандартен хотел. Доказва се позицията, че новият модел на хотелския гост е провокиран от спецификата на новите кохорти пътуващи с новите им нагласи, ценности и търсения.

В книгата са изведени три стратегии, които движат иновативния хотел в началото на века и го адаптират към новия тип клиенти. Първата – *персонализиране на продукта*, цели все по-прецизно да се напаснат хотелските услуги и пространства към конкретния гост. Тя откроява и адресира все по-малки клиентски ниши с техните разнообразни и профилирани търсения – и изобретява различни форми, за да ги удовлетвори. Движейки хотела към специализация, създава функционални и естетически уникати. Втората – *осигуряване на преживявания за клиента*, се стреми да помогне на госта да постигне синхрон между рационално и емоционално в изборите и действията си. Задоволява функционалните му потребности, но му предоставя и възможности да надскочи личните си граници, за

да се обогати с нов опит и вълнуващи изживявания. Третата – *грижа за общността и природата*, провежда принципите на устойчивостта и зеленото мислене, за да съхрани екосистемите и да осигури здравословна среда на гостите си; да им предостави условия да общуват по-пълноценно помежду си и с местните хора; да съхрани автентичността на локалните общности и да подпомогне развитието им.

Трите стратегии са обвързани една с друга – персонализирането на услугите е и средство за провокиране на преживявания у госта, които зависят и от спецификата на местния контекст, който на свой ред е елемент от индивидуализацията на хотелския продукт. Те обвързват в система наглед разхвърляните иновативни елементи на съвременната хотелска сцена.

В книгата се въвежда понятието „хотелски прототип“, за да се обозначат иновативните хотелски форми, породени от съвкупното действие на трите стратегии. Всеки прототип следва различна посока – за да осигури материален контекст за своите целеви аудитории с отчетливата им специфика, обединяваща хора със сходни житейски възгледи и приоритети. *Зеленият хотел* цели да създаде условия за природосъобразен на живот на гостите и изобретява варианти, които възплащават и прокламират ценностите на устойчивото развитие. *Контекстуалният хотел* се стреми да бъде изразител и защитник на самобитния и неподправен дух на мястото, където се е вклинил, мълчаливо (и може би неосъзнато) противопоставяйки се на глобализацията. *Интегрираният хотел* асимилира неприсъщи до момента за хотела функции, за да композира свое подобие на „град“, осигуряващо всичко, от което би имал нужда и което би пожелал клиентът. По диаметрално противоположната траектория се движи *минималистичният хотел* – дръзко се освобождава от излишното, за да постигне мускулестото състояние на аскетична ефикасност. *Подвижният хотел* получава енергия от мотива да даде колела (или криле, или витла) на копнежа на съвременния номад за приключения, различност и свобода. „Не-хотелът“ балансира на границата с ничията земя, в която онова, което познаваме като „хотел“, престава да съществува.

Шестте прототипа, без да изчерпват всички превъплъщения на иновативния хотел в началото на века, илюстрират неговите най-отчетливи и доминиращи форми. В книгата се анализират техните цели, движещи сили, съдържание – и произтичащата от това архитектура като материален дестилат на парадигмата зад всеки прототип, която предопределя концептуално контекста и атмосферата, осигурявани за госта.

Повествованието е полидисциплинарно, каквато е и природата на хотела – архитектурният анализ е съпроводен от социологически и маркетингови коментари, без които да се очертае персоната на иновативния хотел би било произволно начинание, лишено от концептуални основи.

Архитектът, теоретик и проектант, е сред очевидните адресати на книгата. Представителите на съседни изследователски дисциплини – социолози, социални психолози, културолози, както и хората на действието – дизайнери, маркетингови специалисти, експерти в иновациите, собственици на хотели – вероятно също ще намерят свързани с непосредствената им дейност пасажии и идеи.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПРЕПОДАВАНЕТО НА СОЦИОЛОГИЯ ЗА АРХИТЕКТИ

Penevska, V. (2016) Challenges in Designing Sociology Courses for Architects. In: Stanishev, G. (ed) *Architecture: Theory and Criticism*, pp. 206-212. Sofia: UACG. ISBN 619152867-1

В статията се предлага възможен иновативен подход и методи на преподаване, специално конструирани, за да въведат студентите по архитектура в социалните науки – по възможно най-интригуващия и ефективен за тях начин. Предложените методи се базират на дългогодишен опит в преподаването на социология и социална психология – както на архитекти, така и на социолози и антрополози. Подходите биха представлявали интерес както за преподаватели по архитектура и социални науки, така и за всеки експерт или преподавател, който работи в интердисциплинарна среда и има нужда да трансформира академичното знание в приложно. И иска да прави по-атрактивни презентации, за да въвлече активно аудиторията в процеса на усвояване на новото.

В работата се защитава тезата, че да се преподават социология, социална психология, психология на архитекти изисква коренно различен подход от онзи, прилаган спрямо социолози, психолози, антрополози. За архитекта има професионален смисъл да навлиза само в онова социално знание, което му помага да проектира по-добре. Затова в учебните програми за бъдещите архитекти социалното знание трябва да се структурира и представи по начин, който отговаря на техните потребности: което означава еkleктично и приложно-ориентирано, а не строго академично и дисциплинарно-ориентирано.

Анализират се бариерите пред създаването на учебни програми и методи за преподаване на социални науки за архитекти – произтичащи главно от спецификата на организацията и представянето на социалното знание в тях, отговарящо на вътрешно-дисциплинарни норми, но неприложимо пряко за нуждите на проектирането. Проблем за архитекта създават и специализираният професионален език и терминология, за чието усвояване и използване се изисква време и усилия, които не се компенсират с практическа полза в края на процеса – от това архитектът не става по-добър архитект, колкото и дълбоко да е навлязъл в опознаването на парадигмите, теориите и концепциите на социологията и психологията.

В статията се систематизират знанията и уменията, свързани със социалното функциониране на сградите и градските пространства, които бъдещият архитект би трябвало да притежава – сред тях, например, уменията да разбира по-добре ползвателите и поведението им, да наблюдава и да прогнозира, да провежда изследвания. Предлагат се и ориентири за това, на какви условия трябва да отговарят подборът и организацията на знанието в академичен курс по социология или психология за архитекти, както и какъв тип методи на преподаване и оценяване са най-ефективни за целите на такъв курс. Представени са три примерни варианта (тествани в практиката) на блокове от учебни теми и методите за преподаването им, всеки от които следва различна цел – различен комплект от взаимно обвързани знания и умения, които студентът по архитектура да усвои по време на обучението.

КРЕАТИВНОСТ В АРХИТЕКТУРАТА: ПОНЯТИЙНА ДИНАМИКА И ПАРАМЕТРИ

Пеневска, В. (2015) Креативност в архитектурата: Понятийна динамика и параметри. В: Изкуствоведски четения 2014, ИИИЗк, БАН. Стр. 44-53.
ISSN 1313-2341

Статията предлага вариант за концептуализиране на понятието „креативност“ в архитектурата. Целта ѝ е да изгради подстъпите към създаването на теоретичен конструкт, който да обвърже системно двете сфери. Такъв концептуален модел до момента не е създаден, независимо от широкия спектър изследвания и публикации по проблемите на творчеството и иновациите. За целта е разработена и приложена ad hoc методология за търсене на възможни определения на термина „креативна архитектура“. Предложен е и вариант за дефиниция, насочен към най-често съотнасяния с понятието „креативност“ компонент на архитектурната творба – нейната форма и идеи.

Необходимостта от такава разработка произтича от липсата на споделено тълкуване на понятието „креативност“ в архитектурата – и у нас, и в чужбина. То се използва в мнозинството архитектурни текстове, но различните автори влагат различно съдържание в него. Това поражда проблеми при оценяването на архитектурните творби, особено когато се търси иновативен елемент в тях.

Текстът е ситуиран в концептуалната рамка на две определения – за „креативност“ и за „архитектура“ – и двете са еднопорядкови и прилагат структурен подход, разглеждайки съответните области като съвкупности от взаимосвързани компоненти. За сферата на креативността те са т.нар. „4 П“ – персона, процес, преса, продукт. За сферата на архитектурата – традиционното ѝ разглеждане като единството от функция, конструкция и форма. В статията са анализирани двете определения, приложимостта им за целите ѝ, както и зоните на взаимодействие между тях. Статията разглежда архитектурния продукт, с един от неговите аспекти - архитектурната форма. Зачитава се тезата, че дефиницията за креативна архитектура трябва да съдържа измерими компоненти, за да може да се използва като критерий за разграничаване на креативната от не-креативната творба.

Предложената в статията дефиниция за креативност се основава на техниките за генериране на креативни идеи – така тя се извлича от изходната точка на проектирането – оформянето на целта и идеята, а не от продукта му – завършеното произведение, чиято оценка е неизбежно субективна. Приложени към процеса на формообразуване в архитектурата, тези техники стимулират създаването на творби, оспорващи вкоренените разбираня за начина, по който трябва да изглежда една сграда. Необходимостта да се отрекат стереотипите обосновава и определението за креативна архитектура, предложено в статията – *архитектура, която не спазва конвенциите*. Тези конвенции са закрепостени в постулатите на различните школи и традиции, изучават се в архитектурните факултети, дискутират се в специализираната книжнина. Наличието им в дадена архитектурна творба може да се регистрира, измери и оцени с висока степен на точност, което решава и проблема с критериалния потенциал на дефиницията.

КРЕАТИВНИ ТЕХНИКИ ЗА ГЕНЕРИРАНЕ НА ИДЕИ В АРХИТЕКТУРАТА

Пеневска, В. (2015) Креативни техники за генериране на идеи в архитектурата. В: Изкуствоведски четения 2015, ИИИЗк, БАН. Стр. 223-234. ISSN 1313-2341

Статията е продължение на предишна работа – „Креативност в архитектурата: понятийна динамика и параметри“ – която предлага вариант за концептуализиране на креативността в архитектурата. В нея се обосновава тезата, че креативната архитектура оспорва вкоренените канони за начина, по който трябва да изглежда една сграда и предлага дефиниция на понятието „креативна архитектура“ – архитектура, която не спазва конвенциите. Тя се използва като отправна точка в настоящата статия, чиято цел е да очертае подходите и техниките, с които съвременните архитекти разрушават установените конвенции по отношение на архитектурната форма, за да създадат креативни творби. Това не е правено до момента у нас.

За да се изведат креативните техники, които архитектът използва – или би могъл да използва – за генериране на идеи, в статията е приложена методология, съставена специално за целта. Тя следва три стъпки. В първата се систематизират техниките за разкрепостяване на мисленето, познати на дисциплините, изследващи креативността. Във втората стъпка се отграничават техниките, които имат отношение към формообразуването в архитектурата и се съотнасят с широк кръг от сгради, смятани за креативни, както от професионалисти, така и от ползватели на архитектурата. Третата стъпка експлицира и анализира серия техники, за които може да се допусне, че са задали алгоритми за конфигуриране на иновативен продукт. За целите на работата е без значение дали една техника е приложена целенасочено или интуитивно – същественото е, че тя може да се използва от други архитекти, за постигането на сходен по същността си креативен продукт.

В статията се предлага класификация на наличните креативни техники от гледна точка на приложимостта им в архитектурата. Разглеждат се само индивидуалните техники за генериране на идеи, защото за разлика от груповите, те не целят създаването на условия за насърчаване на креативността, а директно насочват мисленето по определени алгоритми, водещи до готов краен продукт. В текста са наречени „моделиращи“, за разлика от другите, наречени „стимулиращи“.

Работата извежда серия моделиращи техники, разделени в две нива. На по-високо, абстрактно ниво те помагат на твореца да промени нагласата и подхода си към обекта на работа (например, „сменете формулировката“ или погледнете от друга посока“). Тези общи препоръки биват конкретизирани на по-ниското, оперативное ниво чрез буквални указания какво да се прави (например, „променете атрибутите на обекта“ или „комбинирайте с друг обект“). В текста се извеждат и формулират два подхода за генериране на креативни идеи, обединяващи групи техники – „манипулации с обекта,“ и „взаимстване на решения“ – като действието им се илюстрира чрез серия съществуващи реализирани сгради. Анализират се и конвенциите, които те нарушават.

КОМУНИКИРАЩА АРХИТЕКТУРА: АСПЕКТИ НА ЗРИТЕЛСКОТО ТЪЛКУВАНЕ НА ПОСЛАНИЯТА

Пеневска, В. – Диамандиева, М. (2015) Комуникираща архитектура: Аспекти на зрителското тълкуване на посланията. В: Изкуствоведски четения 2014. ИИИЗк, БАН. Стр. 200-212. ISSN 1313-2341

Статията представя и анализира резултатите от емпирично теренно изследване, което прави опит да разкрие как съвременният градски жител в България възприема и тълкува комуникативните послания на архитектурните творби. Изследването хвърля мост между системата на архитектурата и социологията на изкуството в търсене на закономерности при определяне на естетическата стойност на архитектурните произведения. То е пилотно, базирано на концепцията на Чарлз Осгуд за т.нар. „семантичен диференциал“, която се прилага за първи път у нас като инструмент в сферата на архитектурата.

У нас опитите да се изведе и очертае зрителското тълкуване на посланията на архитектурата са епизодични. В методически план най-надеждни са серията обществени оценки на проектни решения от края на 80-те години на XX век. Ефективна форма на публичен анализ реализира и несъществуващият вече Клуб „Приятелите на софийската архитектура“. В чужбина има по-богат опит в провеждането на сходни изследвания, включително и в концептуалната рамка на подхода „семантичен диференциал“. Приносът на настоящото изследване е в конструирането на методиката и подбора на оценяваните обекти, съобразени с местния контекст.

Изследователският инструмент е онлайн базиран, като популяризирането му е осъществено чрез директни мейли до потенциални респонденти и публикуване в социалните мрежи. Извадката е от 204 души, от които 103 архитекти и студенти по архитектура и 101 неархитекти, което позволява сравнителен анализ на резултатите на професионалисти и лаици.

Респондентите оценяват шест ключови сгради в архитектурата, подбрани по два критерия: принцип на формообразуване (ортогонални и органични) и стилова принадлежност към времеви период (края на XX в. и началото на XXI в.). Всяка сграда се класира по седем двойки полярни характеристики, разположени в двата края на шест-степенна скала седем двойки. Резултатите от изследването открояват допълнителни фактори, влияещи върху оценката, които не присъстват в първоначалната хипотеза – например, степента на познатост на сградата или височината ѝ, които рефлектират в повишени оценки на респондентите по някои параметри, при общо ниска оценка за сградата.

В съдържателен план, сред основните приноси на изследването е осигуряването на първоначална ориентация и най-общо „картографиране“ на проблематиката. Създадени са оценъчни профили на серия знакови архитектурни творения. Проведен е сравнителен анализ на оценките на професионалния и непрофесионалния зрител спрямо различни категории сгради. В методически план се тества конструираният за целта изследователски подход и инструментариум. Дадени са препоръки за усъвършенстване на методиката при следващи изследвания в същата тематична сфера.

ПОДХОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ГЪВКАВОСТТА НА МНОГОФАМИЛНИТЕ ЖИЛИЩНИ СГРАДИ

Penevska, V. – Miryanov, M. (2014) Approaches to assessing multy-family residential buildings' flexibility. In: *Education, Science, Innovation*. Pp. 99-107. Pernik: European Polytechnic University. ISSN 1314-5711

В статията се анализират три системи от концепции, променливи и индикатори за измерването и оценката на многофамилни жилищни сгради. Коментират се и три казуса на прилагане на тези системи за оценяване на съществуващи жилищни структури и проекти за нови. Необходимостта от методологии и методики за оценяване на гъвкавостта на жилищните единици се предпоставя от нарастващата динамика на съвременното общество и все по-многообразните форми на съжителство на членовете му. Семействата се развиват с времето, съставът на домакинствата се променя, но в същото време проектите за нови жилищни сгради продължават да се базират на остарели модели на семейството и статични принципи – а това ги прави трудно адаптируеми към реалната динамика на живота на едно домакинство.

Статията си поставя практическа цел – да очертае спектъра от водещи методики и индикатори за измерване на гъвкавостта на жилищните единици, за да прецени тяхната ефективност и да предложи възможности за усъвършенстването им. За да са в състояние да опишат, измерят и оценят възможността сградите или проектите да бъдат променени и преустройвани, архитектите, градостроителите, социолозите и психолозите трябва на първо място да концептуализират термини като гъвкавост и адаптивност. В текста се прави критичен анализ на възможните разграничения и дефиниции на понятията, както и на общите измерители на гъвкавостта и адаптивността, предложени във водещите модели. Прави се също сравнителен анализ на вариантите на системи от индикатори, които моделите обединяват - .

Резултатите от това изследване показват, че независимо от обещаващите първи опити, все още много е необходимо да се направи, за да се изяснят и формулират всички аспекти на гъвкавостта и адаптивността на много фамилните жилищни сгради. От една страна, необходимо е да се конструират специални методологии и подходи за измерване и оценяване на потенциала на съществуващите сгради за промяна и реконструкция. От друга страна, необходимо е архитектите да разработят, наред с инструментите за проектиране на апартаменти и жилищни блокове, които може да бъдат променени и преустройвани, но също и визии за възможните варианти на бъдеща употреба на жилищните единици.

В статията се обосновава необходимостта архитекти и градостроители да се кооперират със социални изследователи, за да могат да постигнат ефективна симбиоза на дескриптивните и прескриптивните подходи към създаването на адаптивни жилища и жилищни сгради. Проектирането, управлението, поддръжката и преустройството на социално удовлетворителни жилищни единици е мултидисциплинарна задача, която изисква компетентност от участващите специалисти и координирани екипни усилия, за да бъде успешна.

СОЦИАЛЕН КОМФОРТ В ОФИСНИТЕ ПРОСТРАНСТВА

Пеневска, В. (2014) Социален комфорт в офисните пространства.
В: Образование, наука, иновации 2013. Перник: ЕПУ. Стр. 47-54.
ISSN 1314-5711

В статията се предлагат и обосновават няколко възможни подхода за създаване на социално адекватно работно обкръжение в офисните сгради. Те са изведени от констатациите на редица изследвания на офисната среда в световен план, които разкриват нагласите на определени категории служители към параметрите на работното им обкръжение – и реакциите им, психологически, познавателни и поведенчески, спрямо стимулите на това обкръжение. Необходимостта от специално конструирани подходи за усъвършенстване на работната среда в психологически и социално-психологически план произтича от нарастващото недоволство на служителите по целия свят от условията, предлагани от съвременните офисни пространства. Изследванията показват, че организацията на работната среда влияе не само върху самочувствието на служителите, но и върху ефективността и качеството на работата им.

В работата се защитава тезата, че проектантската практика не успява да намери най-благоприятната за работещите организация на средата, защото проектантите на-често прилагат повтарящи се унифицирани схеми на структуриране и оформление на офисните пространства. Те отчитат функционалните връзки между помещенията и антропоморфните измерения на човешкото тяло, но много често пренебрегват психологическите и социално-психологическите аспекти на индивида и екипа.

Анализиран се системно проявяващите се офисни дразнителни и стресори – както и проблемите, които те пораждаат, както за отделния индивид, така и за ефективността на работата на организацията. Сред тях – нарушена комуникация и затруднени неформални контакти, проблеми с ориентацията, повишено напрежение и т.н. Предлагат се серия средства, архитектурни и организационни, с които да се неутрализират проблемите или въобще да се възпрепятства появата им – улесняване на ориентацията и достъпа чрез адекватна система за информация и дизайн на информационните средства; създаване на разнообразие от специализирани зони и такива с широк обхват на използване от различни потребители; създаване на „социални“ пространства – места, които да послужат като ядра на неформално общуване и т.н.

Сред изводите, направени в статията, е и ключовата роля на мениджмънта за създаването на социално адекватно и стимулиращо обкръжение за служителите. Често тази цел е оставена на втори план, изпреварена от гоненето на повече печалби и по-висока възвръщаемост. Най-същественният фактор за успеха на офисната реновация или преустройство е целта, която висшият мениджмънт преследва с тях – дали просто да създаде по-добър имидж пред клиенти и партньори, дали стремеж към икономии, грижа за хората или промяна в културата на компанията. Добрата архитектура може да създаде условия, които да стимулират търсените промени в нагласите и поведението на служителите, да повиши мотивацията, ефективността и удовлетворението им от работата.

АРХИТЕКТУРАТА В БУРЯ

Пеневска, В. (2014) Архитектурата в буря.
Архитектура, брой 4-5 / 2014, стр. 128

Статията коментира ролята на архитекта в развитието на архитектурата и във вземането на решения за бъдещето ѝ, като поставя въпроса дали от архитектите зависи накъде ще поеме архитектурата в движението си напред. В състояние ли са дори и решенията, взети на архитектурен конгрес, да предопределят следващата ѝ крачка? Провежда се най-общ сравнителен анализ между две метафори, с които може да се опише състоянието на архитектурата във всеки един момент от развитието ѝ през 20 век. Първата метафора – „архитектурата на кръстопът“, е онази, която обичайно се използва в архитектурната книжнина, за да обозначи кризата в архитектурата, или поне вътрешните противоречия в проектните подходи към създаването ѝ – и като лйтмотив се появява и поставя на дискусия приблизително всеки десет години от столетието. Втората метафора – „архитектурата в буря“, представя развитието на архитектурата не като накъсано движение, изискващо вземане на решение в края на всеки десетгодишен период, а като непрекъснато адаптиране към динамично променящата се среда. Така ролята на архитекта се позиционира по различен начин – не като фактор, от който зависи накъде ще поеме архитектурата, а като инструмент, създаващ и прилагащ подходите и стратегиите, които ще направят архитектурата адекватна на пораждащия я контекст, отговаряща на потребностите на обществото.

СУБОРДИНАЦИЯТА В АРХИТЕКТУРНАТА ПРОЕКТИРАНЕ

Горчев, Л. – Пеневска, В. – Бонева, Т. (2014) Субординацията в архитектурното проектиране. В: *Доклади. XIV Международна научна конференция ВСУ'2014*. София: ВСУ. Стр. 93-99. ISSN: 1314-071X

Текстът е приложно ориентиран и се базира на системното виждане на процеса на архитектурното проектиране. В него се защитават две тези: първо, че проектираната сграда или градски фрагмент не може да се разглеждат като отделни, независими от контекста същности и второ, че на отделните елементи на сградата трябва да се гледа като на части от едно хомогенно цяло. Дефинира се понятието „субординация“. Коментират се принципите и формите на координация между компонентите в архитектурния или градоустройствения проект, като се отчитат различните техни параметри – форма, структура, цвят, детайл и др. – съотнесени с целите на проектирания обект като цяло и функциите му в социалната, историческата и пространствената тъкан на мястото. Изведените в статията принципи са илюстрирани с примери на съществуващи сгради и комплекси.

МОТИВИРАНЕ НА КРЕАТИВНИ ЕКИПИ

Пеневска , В. (2014) Мотивиране на креативни екипи. В: Панайотов, Д. (ред.) *Човешкият капитал – методология, измерения и практики*. София: НБУ. ISBN 978-954-535-8531

Като продължение на предишна публикация – „Управление на креативни екипи“, статията навлиза в повече детайл в един от коментираните в нея аспекти на управлението на креативни индивиди и екипи, ангажирани с творчески задачи – тяхната мотивация. Целта ѝ е да се изведе и обоснове система от препоръки за стимулиране и поддържане на тяхната мотивация. Необходимостта от изследване на средствата, с които може да се повиши ангажираността и желанието за работа на творческите екипи и специалисти, произтича от все по-големия брой изследвания, които доказват, че обичайните инструменти за мотивиране не са ефективни при тях. Липсата на мотивация може да доведе до задушаване на креативните идеи още в зародиш, което означава и невъзможност да се достигне до търсения краен продукт от работата – докато при стандартните концепции идеята е вече налице, тествана и оценявана в други ситуации и липсата на мотивация в най-лошия случай може да доведе до посредствен продукт.

За да се набележат подходи и инструменти, с които може ефективно да се повиши и поддържа активна мотивацията на специалистите и екипите от креативните сфери, в статията се анализират два аспекта в творческата работа – от една страна, жизненият цикъл на креативната идея заедно с движещите ѝ сили; от друга страна – специфичните характеристики на креативните индивиди и присъщите за работата им механизми и фактори. Провежда се сравнителен анализ на различните аспекти при появата, процеса на развитие, механизмите и продуктите при стандартна, позната концепция и при новаторска, креативна, експериментална идея.

Въз основа на анализираните аспекти на разгръщането на творческата идея и на механизмите на творческото мислене, в статията се защитава тезата, че да се управлява мотивацията е невъзможно, каквито и изобретателни мениджърски техники да се прилагат. Познатите морков и тояга, идващи отвън и предлагащи награда за добре и навреме свършена работа и наказание за обратното, не само не работят при творческите личности, но дори може да предизвикат и негативен ефект. Тъй като креативните индивиди сами се мотивират – имат вътрешен локус на контрол, сами избират задачите си, сами набелязват пътя за осъществяването им и сами произвеждат необходимата за това енергията, противопоставят се на опитите да се упражни власт върху тях, не зачитат общопризнатите авторитети – то ролята на мениджъра на творчески екипи се свежда до това, да им осигури условията, които ще насърчат и стимулират творческите им изяви, ще предоставят хранителната среда за тяхната мотивация. Това може да се направи с широк спектър средства, сред които, например да се предостави на екипа и индивидите в него правото на самоуправление, да се осигури свобода на избора, да се създаде атмосфера, насърчаваща експериментирането и толерантна към грешките, да се признават и награждават постиженията.

УПРАВЛЕНИЕ НА КРЕАТИВНИ ЕКИПИ

Пеневска, В. (2013) Управление на креативни екипи. В: *Образование, наука, иновации 2013*. Перник: ЕПУ. Стр. 311-328. ISSN 1314-5711

Статията има за цел да предложи най-обща система от препоръки за управление на креативните екипи с цел да се повиши тяхната ефективност и удовлетворението на членовете им. Необходимостта от такова изследване се предпоставя от три основни фактора. Първо, все по-големият брой креативни професии и нарастващото им въздействие върху икономиката и социалния живот – наред с традиционно възприеманите хора на изкуството (художници, скулптори, музиканти, актьори, писатели, поети, архитекти), в категориите „креативна класа“ (creative class) и „знаниеви работници“ (knowledge workers) вече се включват и дизайнерите, рекламистите, софтуерните специалисти, юристите. Второ, спецификата на този тип експерти и съставените от тях екипи, които изискват различен подход при основните компоненти на управлението им – организацията на работата, разпределението на задачите, контрола върху процеса, оценката на резултатите. Трето, засилващата се тенденция членовете на екипа да са с високо ниво на експертно знание и умения от управляващия екипа индивид, което намалява възможностите на последния да управлява екипа и насочва развитието му с експертни средства.

В статията се провежда сравнителен анализ на основните параметри на стандартните и креативните екипи, за да се изведат различията между тях, от които да се формира основата за набелязване на ефективни мерки за управление на вторите. Анализират се разликите в естеството на извършваната работа (яснота на възлаганата задача, алгоритмичност, прозрачност на процеса, измеримост на очаквания резултат и др.) и в характеристиките на работещите индивиди (степен на самостоятелност и независимост, зависимост от авторитетите, локус на контрол, предсказуемост, интелектуално любопитство, склонност към експериментиране, готовност за поемане на риск, динамика на работния процес и др.). Очертават се още и негативните последствия от неумелото управление на креативните екипи и индивиди, базирано на познатите модели на управление на стандартни колективи – загуба на креативност, понижена мотивация, повишено текучество, намалена конкурентоспособност, както и всички познати форми на пасивна и активна съпротива.

Изведените в резултат на анализа препоръки за усъвършенстване на управлението на креативни индивиди и екип гравитират около три основни сфери. Първата сфера включва препоръки, насочени към регламентиране и регулиране на свободата на избор – те се отнасят до възможността на индивида или екипа да участват във вземането на решения за собственото им функциониране: избор на задачи, срокове и форми на работа, начини на възнаграждение и др. Втората сфера включва препоръки, насочени към регламентиране и регулиране на пространство за маневриране – възможностите за развитие на индивида или екипа. Третата сфера включва препоръки, насочени към регламентиране и регулиране на отношението към постиженията на индивида или екипа – механизмите за оценяване на свършената работа, за признание и респект.

НАГЛАСИ ЗА УЧЕНЕ ЧРЕЗ МОБИЛНИ ТЕХНОЛОГИИ

Пеневска, В. – Ядков, Г. (2013) Нагласа на студентите за учене чрез мобилни технологии. В: Панайотов, Д. (ред.) *Бизнесът – позитивната сила в обществото*. София: НБУ. Стр.381-392. ISBN 978-954-935-796-808-1

Статията представя резултатите от емпирично изследване, чиято основна цел е да установи нагласата на студентите от магистърска програма „Мениджмънт за организационно съвършенство“ (МП МОС) към Училище по мениджмънт на Нов български университет за използването на мобилни технологии в процеса на учене. Смартфони, таблети и електронни книги са всекидневие за милиони студенти, което им позволява не само активна комуникация с колеги и преподаватели, но и достъп до учебното съдържание по всяко време и от всяко място. Тази тенденция е отчетена от редица университети по света, където са въведени възможности и дори цели системи за обучение чрез мобилни технологии (м-учене). Все още обаче липсват достатъчно изследвания, разкриващи измеренията на м-ученето в академична среда.

МП МОС използва активно уеб-базирани инструменти и мобилни технологии в процеса на учене, базиран на т.нар. подпомагано или смесено дистанционно обучение. Изследването има две подцели: да установи доколко, според студентите, използването на мобилни устройства ще улесни ученето и ще повиши качеството му, и доколко използването на мобилни устройства ще допринесе за цялостния комфорт на ученето. Предмет на изследването са десет от елементите на учебния процес – комуникация с преподаватели и състуденти, използване на електронни ресурси, самостоятелна работа, работа във виртуален екип, подготовка на портфолио, съставяне на рефлексия, виртуални конференции, индивидуално участие и работа в група по време на семинар, както и външните ползи от използването на мобилни устройства в учебния процес – възможността да се повиши удоволствието от ученето, да се спестят ресурси, да се учи по време и на място, недостъпни при стандартното обучение. Целева група е генералната съвкупност от всички бивши и настоящи студенти на МП МОС – 181 души. Изследователският инструмент е анонимна анкета в електронен вариант чрез приложение с отворен код за анкетиране LimeSurvey.

Резултатите от изследването доказват, че студентите се отнасят позитивно към обучението чрез мобилни технологии. Повечето от тях смятат, че мобилните устройства ще улеснят процеса на учене и ще повишат качеството му. Силно позитивни са очакванията и към допълнителните ползи от м-ученето – пестене на ресурси, възможност да се учи във всяко време и място. Умерен е ентузиазмът единствено към ефективността на м-устройствата при индивидуално участие в семинари, към възможността да се повиши качеството на рефлексията и към способността на мобилните технологии да увеличат удоволствието от ученето. Възрастовата група над 30 години е с по-положителна нагласа от тази под 30 години. В количествен план, процентът позитивно настроени мъже е по-висок от този на позитивно настроените жени; в качествен план, нивото на ентузиазъм на жените надхвърля този на мъжете.

НОВ ПОДХОД КЪМ УПРАВЛЕНИЕТО НА МАГИСТЪРСКИ ПРОГРАМИ – НА ПРИМЕРА НА МОС, УМ, НБУ

Алкалай, Ю. – Пеневска, В. (2013) Нов подход към управлението и развитието по примера на МП МОС. В: Алкалай, Ю., Пеневска, В., Давидков, Ц. (ред.) *Иновации в управлението и подготовката на мениджъри*. София: НБУ. Стр. 6–18. ISBN 978-619-90130-1-4

Фокус на статията са учебните програми във ВУЗ и тяхното управление, тъй като именно те са организационната форма, чрез която ВУЗ биха могли бързо и гъвкаво да реагират на динамиката на средата и да осигурят желаното качество на обучението и продукта от него. Основната ѝ цел е да очертае пътна карта за осъществяване на налагащите се радикални промени по пътя към постигане на високи стандарти за качеството на обучение в университетските програми. Статията представя разработен нов за разглежданата област, системен подход за проектиране, развитие и управление на университетски програми, отговарящ на изискванията към тях, характерни за 21 век. Подходът съчетава органично няколко системни методологии: организационна кибернетика, мека системна методология, фундаментални концепции за организационно съвършенства и образователни критерии за съвършено изпълнение.

Подходът е илюстриран на примера на магистърска програма „Мениджмънт за организационно съвършенство“ (МП МОС) към Училище по мениджмънт на Нов български университет. Последователно са третирани въпросите, свързани с: профила на завършващия студент, проблематиката по реализиране на този профил, визията за желания нов тип учебен процес, анализ на „богатата картина“ на съществуващото състояние на процеса и определящите го фактори, отчитането на ограничаващите промяната фактори от културно, политически или ресурсно естество, определяне на дейностите, осигуряващи желана и осъществима за конкретния момент промяна. Преобладаващата част от направените изводи е валидна за развитието на повечето университетски програми на бакалавърско и магистърско ниво.

В статията се представя в резюме предложената нова визия за МП МОС, разработеният концептуален модел за нея, желаните и възможни действия за подобрене на проблемната ситуация към момента, сред които: трениране на студентите чрез подходящи методи за постигане на умения за работа в екип (емпатично слушане, водене на конструктивен диалог, виртуални техники); въвеждане на е-портфолио и специална подготовка за усвояване на умения за задълбочена индивидуална и колективна рефлексия; разширяване на инструментариума за самооценка, предоставян на студентите; координиране на е-форум за споделяне на информация и знания и обсъждане на проблеми между преподавателите и мотивирането им за активно участие в него и др. Представена е и стратегия за усъвършенстване на управлението на МП МОС (основавана на т.нар. „жизнеспособен системен модел“ на Биър), която обхваща пет основни функции: операции, координация, контрол на операциите, развитие и политика.

ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ В ПРЕПОДАВАНЕТО НА СОЦИАЛНИ НАУКИ ЗА АРХИТЕКТИ

Пеневска, В. (2013) Иновативни подходи в преподаването на социални науки за архитекти. В: *Образование, наука, иновации 2012*. Перник: ЕПУ. Стр. 123-131. ISSN 1314-5711

Статията представя варианти за конструиране на академична учебна програма, която да снабдява бъдещите архитекти с необходимото им социално знание и произтичащите от него умения. Целите, съдържанието и структурата на вариантите са насочени към преодоляване на предизвикателствата, съпровождащи преподаването на социология, психология, социално психология за бъдещи архитекти. Един от вариантите да се направи това е представен в настоящия текст. Предложени са серия принципи, на които да отговаря съдържанието на такъв магистърски курс и които дават рамка за конструиране и избор на каналите, по които социологическото и психологическото знание може най-ефективно да достигне до студентите. Представени са и няколко иновативни методи на преподаване, някои от които са взаимствани от чуждата практика, други са съставени от самата авторка, тествани многократно в учебните програми на три университета, УАСГ, НБУ и ВСУ.

В текста са представени два примера за комбинации от учебни задания, обединени в два модула с конкретни цели. Необходимостта да се използват комбинации от различни, но взаимно обвързани методи, е продиктувано от два фактора: първо, от спецификата на преподаваната интердисциплинарна материя с акцент върху практиката и усвояването на умения; второ – от необходимостта тази материя да се „пренесе“ до студентите чрез атрактивни носители, за да се повиши ефективността на обучението.

Основната цел на първия модул е да се усвоят няколко свързани със социологията умения – да се наблюдава обкръжението и да се извлича лежача зад видимостта информация, да се провеждат емпирични изследвания, да се прави социологически анализ. Въвеждат се и базови концепции за взаимоотношенията „общество – физическа среда“. Включва три задачи. Първата е върху имагинерен контекст, несвързан на пръв поглед с архитектурна проблематика – за да се избегнат професионалните стереотипи при търсенето на решение. Втората е вече пренесена в реален контекст, който студентите трябва да анализират чрез изведените в първата принципи. В третата задача студентите трябва активно да приложат наученото в избран от тях контекст.

Вторият модул е насочен към друга група учебни цели – да се осъзнае играта на компонентите цели-средства-резултати в архитектурата и градоустройството, за да се захрани умението да се прогнозира последиците от инвестиционно или проектно решение. Въвежда се социологическата концепция за градските актьори, тренира се и нова група умения за анализ на архитектурни обекти. Разширяват се и практическите умения за провеждане на теренни изследвания – към качествено изследване се добавя количествено. Затвърждават се и преносимите умения от предишния модул – презентирание, работа в екип, постигане на консенсус чрез преговори, креативност.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ОЦЕНЯВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО КАЧЕСТВО НА АРХИТЕКТУРНАТА ТВОРБА

Пеневска, В. Методологически предизвикателства пред оценяването на социалното качество на архитектурната творба. *Социологически проблеми* (под печат)

Основна цел на статията е да се изведат основните методологически предизвикателства пред оценяването на социалното качество на архитектурните произведения и да се предложат решения за тях. В нея се анализират ключовите параметри при създаването на система за оценка на социалното качество на архитектурните обекти – дефиниране на понятието „социално качество на архитектурната творба“, създаване на концептуален модел, избор на показатели за описанието му, принцип на обвързването им в хомогенно цяло. Предпоставка за този анализ е фактът, че макар и редица правила за постигане на социална адекватност на продуктите от архитектурното проектиране да са вплетени в проектните принципи и еталони за съответното място и време, архитектът не разполага с цялостен, надежден и унифициран подход, с който да предвиди дали и доколко тя ще съответства на потребностите и исканията на хората, които ще я обитават. Необходимостта от такъв подход се осъзнава, но до момента няма надежден алгоритъм за описание, измерване и оценка на социалното функциониране на сградите и градските пространства. Причините са комплексни – методологически, организационни, икономически, социално-психологически.

В статията е предложен вариант за артикулиране на категориалния апарат за бъдеща методология за оценка – дефинират се понятията „среда“, „социално качество“ и „човек“ в контекста на архитектурната творба; разграничават се понятията „показател“ и „индикатор“ и обхватът на употребата им. Очертава се и се обосновава селекцията на концептуални контексти за избор на показатели за социалното качество на архитектурните обекти, съставен от две области – практиката, чрез системите за оценка на устойчивостта на сградите и науката, чрез констатациите на психология на средата. Заедно, те двете предлагат максимално широк и разнороден набор от показатели за оценка на социалното качество на архитектурната творба, като очертават възможно най-цялостна картина на оценявания архитектурен обект и подходите към него. Системите за оценка на устойчивостта конструират обекта си, като декомпозират целите, които той трябва да постигне, до материалните средства за осъществяването им. Това движение от имагинерното към конкретното носи в зародиш риска да бъдат пропуснати съществени елементи, необходимата системност на описанието на обекта да бъде изместена от ограниченията на достъпните инструменти за измерване и оценка. Психология на средата, движейки се „отдолу–нагоре“, от реалността на „живия“ живот към теоретичната абстракция, може да компенсира този недостатък като предложи не само различен набор от социални показатели, но и цялостен, надежден принцип за тяхното обвързване в системата.

ОСНОВНИ КОМУНИКАТИВНИ УМЕНИЯ

Пеневска, В. (2016) Основни комуникативни умения.
София: Институт по публична администрация. ISBN: 978-619-90723-3-2
(е-учебник за курс „Комуникативни умения“)

Учебното помагало е предназначено за курс „Комуникативни умения“ от програмата по продължаващо обучение на Института по публична администрация към Министерски съвет. Курсистите са служители от различни звена и йерархични нива на публичната администрация, с различни образователни степени. За да обслужи нуждите на този тип обучаеми, курсът и учебното помагало са практически, а не академично ориентирани, но включват и базови теоретични постановки, свързани с комуникацията. Предмет на обучението и учебника е директната междуличностна комуникация, т.е. общуването „лице в лице“ между двама души.

Обхванати са основните принципи на успешната междуличностна комуникация. На първо място се изясняват съдържанието и обхватът на понятието „комуникация“, неговите функции и цели. Анализират се взаимовръзките между характеристиките на личността и начините по които, от една страна, различните индивиди подбират, кодират и предават информация, а от друга – по които възприемат, декодират и тълкуват получените сигнали. Коментират се бариерите пред ефективната комуникация и начините, по които те може да се неутрализират или да се предотврати появата им. Разяснява се понятието „комуникативен шум“, неговите източници, различните му форми и средствата за справяне с него в различни ситуации.

Специално внимание се отделя на невербалната комуникация – въвежда се понятието „език на тялото“ и се изясняват неговата същност, функции и ефекти в комуникативния процес. Анализират се различните средства за предаване на информация чрез езика на тялото, както и начините, по които може да се дешифрира един или друг невербален сигнал. Коментира се обхватът на валидност на посланията на езика на тялото и вариативността им при хора от различни етноси и култури, социални обединения, професионални групи, пол и възраст.

Предлагат се редица подходи и методики за повишаване на качеството и ефективността на междуличностната комуникация, сред които целеполагане и структуриране на комуникативния акт, определяне на личните приоритети и ценности, оценка на ситуацията и контекста, опознаване на събеседника, овладяване на емоциите и стреса. По-подробно се представя една от най-лесно приложимите и популярни техники за пълноценно общуване – техниката „активно слушане“ – заедно с основните й принципи. Коментират се също правилата при формулиране и задаване на въпроси, видовете въпроси и техните функции, начините на тълкуване на отговорите.

Отделен раздел е посветен на комуникацията в организационен контекст. Анализират се различията между формална и неформална комуникация, тяхната роля, форми и баланс в съвременните организации, в частност онези от публичния сектор.

КОМУНИКАЦИЯ ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ

Пеневска, В. (2016) Комуникация при управление на проекти.
София: Институт по публична администрация. ISBN: 978-619-90723-4-9
(е-учебник за курсове „Комуникативни умения“ и „Управление на проекти“)

Учебникът е продължение на предхождащото го учебно помагало „Основни комуникативни умения“ и е също предназначен за програмата по продължаващо обучение на Института по публична администрация към Министерски съвет, като обслужва както курс „Комуникативни умения“, така и „Управление на проекти“. Предназначен е за курсисти, които са ръководители от средните и високи нива на държавната администрация и в отговорностите им се включва управление на проекти и екипи. Както и предходният учебник по базови комуникативни умения, той също е с практическа насоченост, като акцентът е по-скоро върху уменията да се комуникира ефективно в рамките на проекта, отколкото върху теоретичните основи на ефективната комуникация.

В учебника на първо място се предлага системна карта на свързаните лица в процеса на осъществяване на проекта и се анализират техните роли, функции, интереси и цели, както и произтичащото от това възможно влияние върху протичането и резултатите от проекта. Към системната карта се включват както индивидите и звената, непосредствено изпълняващи задачите по проекта – ръководител на проекта, изпълняващ го екип и подизпълнители, спонсор на проекта и др., така и такива, които имат индиректна връзка с него – вътрешни и външни клиенти, доставчици, колеги от съседни звена, други групи, които може да бъдат повлияни от самото му наличие и резултатите от него. Коментират се областите на възможно съвпадане или сходство на интересите и целите на отделни въввлечени лица или екипи, което би подпомогнало консолидирането на лагери от съмишленици, които може да имат както подкрепяща, така и деструктивна позиция спрямо проекта. Извеждат се и възможните конфликти на интереси и цели на отделните индивиди или групи, които биха довели до формиране на противостоящи си лагери, притежаващи силата да повлияят върху успеха на проекта.

На второ място се анализират комуникативните стратегии спрямо всяко от набелязаните свързани лица или организационни единици. Предлагат се серия системно обвързани принципи и правила за проектиране и осъществяване на комуникацията с всяко от тях – от набелязване на цели, през избор на съдържанието, което ще се комуникира, до средствата и начините на осъществяване на комуникацията в различните етапи от проекта. Слага се акцент върху необходимостта от непрекъснато координиране на отделните комуникативни инициативи със ръководителите на съответните звена и с лидерите на общественото мнение. Коментират се възможните проблеми и бариери пред успешната комуникация, техните източници и причини, както и вредата, която може да причинят. Предлага се и разнороден спектър от средства както за справяне с възможните проблеми, след като са се появили, така и такива, с помощта на които такава поява би се предотвратила.

ЕМПИРИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА АРХИТЕКТУРАТА

Пеневска, В. (2015) Емпирични изследвания на архитектурата.
ISBN: 978-619-90723-5-6 (е-учебник за курс „Архитектура и социология“,
Програма Архитектурна теория и критика, УАСГ)

Учебникът е предназначен за студентите от първата в България магистърска програма „Архитектурна теория и критика“ към Архитектурния факултет на Университета по архитектура, строителство и геодезия (УАСГ), първото издание на която се осъществява успешно през 2015–2016 година. Той е първото инструктиращо помагало за студенти по тази проблематика у нас, както и първия текст за емпирични изследвания на архитектурните обекти у нас въобще. Поради тази причина, в него се изясняват всички базови постановки на емпиричните изследвания по принцип и се коментират формите на прилагането им в архитектурен и градски контекст. Целта на учебника е да помогне на студентите да усвоят базисната методология и базисните изследователски подходи и методи, за да са в състояние да провеждат собствени изследвания – преди началото на проектирането, по време на проектантския процес за изясняване на текущо появили се теми или проблеми и след влизането на готовата сграда или градски фрагмент в експлоатация.

В първата част на учебника се изясняват основните функции на емпиричните изследвания в архитектурата и града, както и целите, за които може да бъдат използвани – обратна връзка, диагноза, комуникация, обучение и т.н. Коментират се още и основните категории изследвания – ориентировъчно, описателно и обяснително – като се изяснява тяхната специфика; ситуациите и темите, при които може да бъдат използвани; въпросите, които се задават при всяко от тях; принципите и особеностите при прилагането им; съдържателния обхват и приложимост на изследователските продукти. Въвежда се също разграничението количествена – качествена информация и съответно видовете изследвания, фокусирани върху едната или другата.

Във втората част се представя водещият изследователски документ – изследователската програма. Коментира се необходимостта от нея, нейните цели и функции, съдържание и структура, възможните грешки при съставянето ѝ и предизвиканите от тях проблеми, справянето с тях и др. Специално внимание се отделя на формулирането на изследователския проблем и прехода от него към избора на целите на изследването. Изясняват се понятия като целева група и извадка и начините на формирането им. Представят се основните изследователски методи – интервюиране, анкетиране, наблюдение, изследване на документи, фокус групи – и спецификата на прилагането им. В отделен раздел се коментира съставянето на въпросник: неговите цели, видовете въпроси, принципите и правилата при конструирането му и формулирането на въпросите.

В третата част на учебника се представят два изследователски казуса, с които се илюстрира провеждането на емпирични изследвания по архитектурна и градска проблематика: първото разкрива начина, по който зрителите възприемат архитектурата, второто – начина, по който оценяват средата си.

УЕБИНАР. РЪКОВОДСТВО ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛИ

Пеневска, В. – Ядков, Г. (2014) Уебинар: Ръководство за преподаватели.
София: Граал. ISBN: 978-619-90723-2-5
(учебно помагало за Училище по мениджмънт, НБУ)

Необходимостта от съставянето на помагало за провеждане на веб-базирани семинари и конференции е породена от нарастващата роля на продължаващото обучение за хората в трудова възраст, които не винаги са в състояние да отделят време, за да се включат в присъствени курсове. Онлайн срещите са ефективни и за самите организации, които пестят средства от командировки и получават инструмент за улесняване на екипната работа при пръснати по територията на града или държавата звена. В това е и целта на учебното помагало – да даде практически напътствия на преподавателите, водещи обучения, как да подготвят и проведат веб-базирана работна среща, семинар или конференция, за да бъдат те максимално ефективни. Акцентът е върху придобиването на практически умения.

Учебното помагало се състои от две части. В първата се представят принципите на съставяне на учебно съдържание, предназначено за веб-базирани форми на обучение – съставяне на програма за уебинара, принципи на подбора, специфика на възприемането на материала при онлайн комуникация, принципи на структурирането и представянето на съдържанието онлайн, специфика на груповата работа при уебинари. Особено внимание се отделя на подготовката и организацията на онлайн базираното обучение, които са от ключово значение за успеха му – обявяване и популяризиране на събитието, координация на участниците, специфика на етиката и етикета при онлайн комуникация, обратна връзка след обучението и др.

Във втората част на учебното помагало се коментират технологичните аспекти на провеждането на веб-базирани учебни форми. На първо място, какво оборудване е необходимо, какви варианти на оборудването са възможни и допустими, как да се тества оборудването на всеки отделен участник и съвместимостта между устройствата на участниците помежду им и с тези на водещия уебинара. На второ място, какви инструменти за веб-базирани групови работни срещи са на разположение – с отворен код или платени, налични в организацията или специално придобити за целта и т.н. – и как да се избере най-подходящия софтуер за целите на обучението. На трето място, как да бъдат обучени участниците да инсталират софтуера, как да бъдат обучени да го използват безпроблемно, как да тестват техническата готовност и изправност на оборудването си.